

Stockholm den 13 februari 2017

R-2017/0079

Till Justitiedepartementet

Ju2016/09129/L6

Sveriges advokatsamfund har inte angetts som remissinstans avseende remitteringen av promemorian Kameraövervakningslagen och möjligheterna att använda drönare för berättigade ändamål. Advokatsamfundet lämnar dock härmed på eget initiativ följande yttrande över promemorian.

Sammanfattning

Advokatsamfundet, som tidigare uttalat sig i flera olika sammanhang avseende kameraövervakning,¹ anser inte att de skäl som anförs i promemorian väger tillräckligt tungt för att kameraövervakning genom s.k. drönare ska undantas från lagstiftningens tillämpningsområde. Ett generellt undantag från lagens tillämpningsområde kan inte anses stå i proportion till de risker avseende den personliga integriteten, som ett sådant undantag skulle innebära.

Eftersom ändamålsenlig användning av ny teknik och integritetsfrågor för närvarande är under särskild utredning (Utredningen om kameraövervakning – brottsbekämpning och integritetsskydd; Ju2015:14, dir. 2015:125), anser Advokatsamfundet i vart fall att några ändringar i fråga om kameraövervakningslagens tillämpning på drönare i den privata sektorn inte bör ske förrän den pågående utredningen om kameraövervakning har redovisat sitt uppdrag, vilket ska ske senast den 15 juni 2017.

I övrigt instämmer Advokatsamfundet till fullo i de synpunkter som Datainspektionen anfört i sitt remissyttrande.

Synpunkter

Även om det i promemorian anförs en rad mycket beaktansvärda argument för privata aktörers (annan än myndighet) möjlighet att använda kamerautrustade drönare för särskilt

¹ Se Advokatsamfundets yttrande den 12 april 2012 över promemorian med kompletterande beredningsunderlag till betänkandet En ny kameraövervakningslag (SOU 2009:87), yttrande den 8 mars 2010 över betänkandet En ny kameraövervakningslag (SOU 2009:87) samt yttrande den 29 april 2003 över betänkandet Allmän kameraövervakning (SOU 2002:110). Advokatsamfundet hänvisar i nu aktuella hänseenden till dessa yttranden. Advokatsamfundet har även i straffprocessuella sammanhang yttrat sig över hemlig kameraövervakning, se t.ex. yttrande den 27 juni och 6 juli 2007 samt 26 november 2003 över promemorior rörande frågan om fortsatt giltighet av 1952 års tvångsmedelslag och lagen om hemlig kameraövervakning.

berättigade ändamål, anser Advokatsamfundet att den enskildes intresse av att inte bli övervakad väger tyngre än intresset av övervakning genom drönare på platser dit allmänheten har tillträde. Integritetsintresset anses alltså väga tyngre än övervakningsintresset även beträffande de särskilda ändamål, som är aktuella i promemorian. Advokatsamfundet anser därför i nu aktuella fall – där det vare sig är fråga om att förebygga, avslöja eller utreda brott, eller fråga om övervakning på väl avgränsade platser eller för vissa specifika syften – att kameraövervakningslagen bör vara tillämplig och tillstånd därmed krävas för denna typ av övervakning. Högsta förvaltningsdomstolens avgörande den 21 oktober 2016 (mål nr 78-16) bör därmed fortsatt reglera förutsättningarna för denna verksamhet tills vidare.

En drönare med monterad kamera kan riktas mot en plats dit allmänheten har tillträde och medför därför, oavsett syftet i det enskilda fallet, att övervakning av enskilda därmed kan ske. Drönare har dessutom en helt annan räckvidd och övervakningskapacitet än en vanlig övervakningskamera. Enligt Advokatsamfundet är riskerna med att undanta den privata drönanvändningen från kameraövervakningslagstiftningen därför alltför stora utifrån integritetsaspekter (risk för användning för personövervakning, m.m.).

Härtill kommer att det även vid tillämpning av kameraövervakningslagen finns möjligheter att erhålla tillstånd för användning av kamerautrustade drönare (se 9 § kameraövervakningslagen). Vad som krävs är bl.a. att integritetsintrånget ska minskas i så stor utsträckning som möjligt. Sådana tillstånd bör därför kunna lämnas i de särskilt berättigade fall av användning av drönare för privata ändamål som anges i promemorian, t.ex. för personräddningsändamål, skogs- och jordbruk, lantmåteri, journalistisk verksamhet, m.m. Detta framgår även av den information till länsstyrelserna, som Datainspektionen tagit fram vid bedömning av ansökningar om kameraövervakning med drönare (promemorian s. 22).

Genom att kameraövervakningslagen enligt Advokatsamfundet fortsatt bör anses tillämplig avseende kameraövervakning med drönare för privat ändamål, kan krav också uppställas på att kamera på drönaren ska stängas av om allmänheten befinner sig på ett område som omfattas av övervakningen eller att bilderna raderas.

För det fall ett tillståndsansökningsförfarande hos länsstyrelserna enligt kameraövervakningslagen, i enlighet med vad som framgår av promemorian, anses ta för lång tid och vara kostsamt, tyder detta snarare på ett behov av att effektivisera tillstånds-förfarandet, än att undanta den privata drönanvändningen från gällande lagstiftning.

Genom en fortsatt tillämpning av kameraövervakningslagen för drönare i de aktuella fallen, bibehålls Datainspektionens centrala tillsynsansvar och rätt att överklaga länsstyrelsernas beslut i frågor om kameraövervakning för att tillvarata allmänhetens intressen. En sådan myndighetsprövning för att förebygga integritetskränkningar och möjligheter till tillsyn från en myndighet som Datainspektionen, är enligt Advokatsamfundet nödvändigt i denna typ av komplicerade övervakningsfrågor. Skulle,

såsom föreslås i promemorian, i stället personuppgiftslagen vara tillämplig, innebär det att Datainspektionens möjligheter att utöva tillsyn enbart skulle kunna inriktas på att i efterhand komma till rätta med kränkande personuppgiftsbehandling.

Advokatsamfundet ser även att det kan komma att uppstå oklarheter utifrån ett integritetsskyddsperspektiv när det i promemorian föreslås att den aktuella användningen av drönare ska knytas till en lagstiftning (personuppgiftslagen), som inom drygt ett år kommer att ersättas av en EU-rättslig reglering (dataskyddsförordningen) med vidhängande nationell lagstiftning, som ännu varken är beslutad eller ens närmare utredd.

Advokatsamfundet konstaterar att promemorian inte adresserar frågan om kameraövervakning med drönare för kommersiella syften eller för nöjes skull, vilket därför bör analyseras under det fortsatta lagstiftningsarbetet för att skapa tillräcklig tydlighet i fråga om undantagsbestämmelsens tillämpningsområde i dessa fall.

Ytterligare en brist i promemorians förslag är att det inte ens framgår vad som avses med ”berättigade ändamål” eller hur den s.k. missbruksregeln i personuppgiftslagen (5 a §) skulle tillämpas på personuppgiftsbehandling med drönare för de angivna ändamålen. Denna missbruksregel i personuppgiftslagen ger dessutom ett avsevärt sämre skydd för den enskilde mot integritetskänslig övervakning med drönare än det skydd som följer av kameraövervakningslagstiftningen.

Vidare anser Advokatsamfundet att den föreslagna undantagsregeln i kameraövervakningslagen är otydlig och riskerar att leda till gränsdragningsproblem, eftersom det av regeln inte framgår att drönaren ska befinna sig i luften för att omfattas av bestämmelsen.

Enligt Advokatsamfundet kan inte heller användningen av drönare ur integritetsaspekt jämföras med användningen av kameror, som under färd är monterade på vindrutan i bil (s.k. *dashcam*) eller på cykelstyre.² Det finns därmed ingen oförenlighet i att kameraövervakningslagen skulle vara tillämplig enbart beträffande drönare.

I övrigt instämmer Advokatsamfundet i samtliga de synpunkter som Datainspektionen har framfört i sitt remissyttrande (dnr 2492-2016).

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg/

genom Maria Billing

² Se Högsta förvaltningsdomstolens dom från den 21 oktober 2016 i mål nr 4110-15, där bil- och cykelkamera inte ansågs omfattas av kameraövervakningslagen.